

DE AARDE ONS EEN ZORG - Ecologische bewustwording voor PG Bussum

Het klimaat is in korte tijd een onderwerp van (bijna) iedereen geworden. In Nederland zagen we in de zomer van 2021 overstromingen in Zuid-Limburg, mede veroorzaakt door klimaatverandering ten gevolge van CO₂-uitstoot. We hebben daarnaast te maken met een stikstofcrisis, maar ook een dreigend tekort aan water. Kortom, er is wel iets aan de hand. Tegenwoordig worden 1 miljoen soorten dieren en planten met uitsterven bedreigd. En, om nog een ander feit te noemen, als het gaat over de plastic vervuiling op het land of in de zee, die is in 40 jaar tijd vertienvoudigd.

Volgens de voorzitter van het Klimaatberaad, de heer Ed Nijpels, wordt het draagvlak in de samenleving voor energietransitie steeds groter. Er zijn 'bijna dagelijks op allerlei gebieden nieuwe ideeën voor duurzame energie of energiebesparing'. Ideeën moeten omgezet worden in investeringen en acties en omdat er dan noodzakelijkerwijs keuzen gemaakt moeten worden is een breed gedragen klimaatbeleid van groot belang. Om dit beleid uit te voeren is samenwerking en afstemming nodig, binnen zoveel mogelijk verbanden.

De kerk kan bij uitstek een 'bezielend verband' genoemd worden. Ook daar is nu dus klimaatbeleid noodzakelijk. Er wordt verschillend gedacht over de klimaatmarsen, als een initiatief van vooral jongeren, maar de aarde zal ons juist als kerk een zorg zijn. In mei 2019 namen verschillende kerken, waaronder de Protestantse Kerk Nederland (PKN) voor het eerst, deel aan een klimaatmars.

Geschiedenis

Vanaf de jaren zestig kregen milieubewegingen wereldwijd voet aan de grond en ook ontwikkelde zich binnen verschillende kerken een "milieutheologie", parallel aan de bevrijdingstheologie. Het *Conciliair Proces voor vrede, gerechtigheid en heilheid van de schepping* heeft in de late jaren tachtig veel bijgedragen aan het ontwikkelen van een groene theologie. In de jaren negentig verschenen wetenschappelijke publicaties over ecotheologie, maar de doorwerking binnen de kerken bleef achter bij bijvoorbeeld de sociale theologie, of de feministische theologie. Groene theologie was, tot heel recent, geen issue aan de universiteiten en hogescholen.

"Theologie gaat sinds de moderniteit niet meer over het geheel (...). 'Moderne' theologie gaat niet over de hele wereld in relatie tot God, maar enkel over mensen en God, terwijl de niet-menselijke wereld overgelaten wordt aan de natuurwetenschappen." (Tees van Montfoort in 'Groene theologie', 2019)

Hierin is echter de laatste jaren een kentering te zien.

Een uitzondering uit de voorafgaande jaren vormen deze publicaties:

- A. In 1990 verscheen 'De gaarde een woestijn? De milieucrisis en de verantwoordelijkheid van de kerk. Een verkenning ten behoeve van het gesprek in de gemeenten' - een synodenota van de Ned. Hervormde Kerk (NHK). (Met een handleiding tot gesprek.)
- B. In 2009 gaf de Raad van Kerken in Nederland een brochure uit over klimaatverandering: 'Kwetsbaarheid, verantwoordelijkheid en moed. Klimaatverandering: het moment van de waarheid. Een verklaring van de Raad van Kerken in Nederland.'

- C. In 2015 verscheen de pauselijke encycliek *Laudato Si'*. Over de zorg voor het gemeenschappelijke huis. Eerste zin: 'Wees geprezen, mijn Heer, om onze zuster aarde, die ons voedt en leidt.' (Uit het zonnelied van Franciscus van Assisi)

Huidig PKN-beleid

In het beleid van de PKN is nauwelijks aandacht voor ecologische duurzaamheid. In 2015 ging vanwege de klimaatop in Parijs een brief uit naar de kerkenraden, maar in het beleidsdocument Kerk 2025 wordt de zorg om de schepping niet gethematiseerd. Dat is merkwaardig, want er staat wél dit: 'Klimaat: misschien wel de grootste uitdaging waar de mensheid nu voor staat. Gegeven de verdergaande opwarming van de aarde zal de zorg om de schepping hoog in het vaandel geschreven moeten worden.' Kerk in Actie en Tear zijn sinds enkele jaren een Groenekerkenactie gestart. Op hun website groenekerken.nl is veel informatie te vinden over het thema kerk en duurzaamheid. En veel tips worden gegeven om stap voor stap een groene kerk te worden. Jaarlijks is er een landelijke Groenekerkendag. Meer dan 100 PKN-kerken participeren.

Bijbelse motieven

De NHK-synode in 1990 beloofde na de reacties uit de gemeenten op genoemde nota 'De gaarde een woestijn?' met een nieuwe publicatie te komen, maar dat is helaas niet gebeurd. In de nota worden zeven Bijbelse motieven om bij milieuproblematiek betrokken te zijn, besproken. Aan de hand hiervan willen we puntsgewijs enkele theologische overwegingen maken:

1. *God sloot een verbond* (Genesis 9) met mensen, dieren en planten. De regenboog is zijn teken van belofte en verplicht ons zorgvuldig om te gaan met de aarde. In Genesis 1 valt al op dat éérst de vogels en de vissen door God gezegend worden, en daarna de mensen.
2. Het woord *schepping* betekent dat de natuur, ons bestaan is *gewild door God*. Genesis 1 en 2, maar bijv. ook de psalmen 8, 19, 104 en 148, getuigen daarvan. In de bijbel staat niet de mens centraal, maar God en zijn liefde voor heel de schepping. De Bijbel is niet antropocentrisch, maar theocentrisch.
3. De taak van de mens op aarde kan omschreven worden als *rentmeesterschap*: besef van verantwoordelijkheid tot de Eigenaar. De mens is geroepen de aarde te beheren, niet te overheersen en uitsluitend te gebruiken voor he eigen nut
4. De wereld is niet het werk van een goddelijke horlogemaker zonder voortdurende betrokkenheid. Dat te geloven zou deïsme zijn. Eerder is waar dat 'de schepping een project van bevrijding uit de oerchaos' is, en ook nu wacht op bevrijding. (Dorothee Sölle). Mensen zijn geroepen tot bevrijdende deelname.
5. Paulus schrijft in Kolossenzen 1 over de *kosmische* betekenis van de verlossing door Jezus Christus. De hele schepping wordt opgenomen in de verzoening.
6. De sabbat, maar ook *het sabbatsjaar en het jubeljaar* in het OT zijn van grote betekenis voor mens en aarde. Voor gerechtigheid, herstel en vernieuwing.
7. De ethiek van *respect* voor het leven moet rekenen met het belang van de ons omringende schepping. 'De aarde zucht onder het geweld van de mens.' (Romeinen 8)
8. Bij dit alles zijn we niet zonder hoop. De schepping zal worden bevrijd uit de slavernij van de vergankelijkheid (Rom. 8:21). Embert Messelink, tot voor kort voorzitter van de christelijke

naturbeweging A Rocha, spreekt van hoop die ons in beweging brengt. *“Hoop vind ik uiteindelijk niet in wat er om mij heen gebeurt, maar in Gods trouw aan deze wereld.”*

De Groene Golf

In het voorjaar van 2019 is door een aantal gemeenteleden van de PG Bussum de werkgroep De Groene Golf opgericht. Doelstellingen van deze werkgroep zijn:

. de PG Bussum en de kerkleden stimuleren tot bezinning op het thema ‘zorg voor de aarde’. De werkgroep doet dit o.a. door het organiseren van thema-avonden en cursussen, door publicaties in Bussum Onderweg en door dit thema onder de aandacht te brengen van de Algemene Kerkenraad en van de wijkkerkenraden

. organiseren van activiteiten, gericht op het zorgvuldig omgaan met de aarde.

. in contact treden met andere organisaties in Bussum en omstreken die zich met zorg voor de aarde bezighouden, zowel kerkelijk als niet-kerkelijk.

Praktische uitwerking

- Op 26 mei 2019 is door geloofsgemeenschap Sion een klimaatdienst gehouden, in samenwerking met de Bussumbrede werkgroep De Groene Golf. Met deze dienst in de rug (een dienst die goed werd bezocht en waarop de reacties positief waren) wil de werkgroep het thema kerk en duurzaamheid in Bussum voor het voetlicht brengen. Dit hebben we tot nu toe we als volgt gedaan: We zijn present bij Bussum Cultureel, een evenement dat elk jaar begin september wordt gehouden
- Eind 2019/begin 2020 hebben we klimaatgesprekken georganiseerd in Bussum onder leiding van klimaatcoach Jan Portengen
- We hebben in november 2020 een thema-avond georganiseerd met Jaap Tielbeke over ‘Een beter milieu begint niet bij jezelf’, en in maart 2022 een avond over Klimaat en Economie met Paul Schenderling en Frank Wagemans. Voor een drietal avonden over ‘Het Groene Normaal’ was helaas te weinig belangstelling. Het organiseren van deze avonden werd belemmerd door de coronacrisis.
- in kerkblad Bussum Onderweg hebben we een vaste groene rubriek met praktische tips, bezinning en een column.
- In mei 2022 hebben we samen met de werkgroep Songs & Silence een viering georganiseerd met als thema ‘Verwondering’ (over de schepping).
- We staan in contact met het College van Kerkrentmeesters over de verduurzaming van de gebouwen van de PG Bussum.
- We hebben de Algemene Kerkenraad gevraagd ons aan te sluiten bij de Groene Kerken. Om deze aanvraag te ondersteunen is er in mei 2022 een themabijeenkomst geweest met een afvaardiging van de Algemene Kerkenraad. Voor de AK-vergadering van september 2022 komen we als werkgroep met een nieuw onderbouwd voorstel hiervoor.
- In juni 2022 heeft de werkgroep een excursie naar de Floriade georganiseerd, waaraan 17 mensen deelnamen. Een onderdeel van deze excursie was een bezoek aan de Fruitful City, waar de kerken uit Almere zich presenteren.

Plannen voor de komende tijd:

- Aansluiten van de PGB bij Groene Kerken
- Organiseren van een fietstocht langs al dan niet biologische boerderijen
- Verzoek aan AK opstellen om van de Groene Golf een werkgroep te maken van de PG Bussum, vanuit de visie dat zorg voor de aarde een van de kerntaken is van de christelijke gemeente.
- Aandringen op meer aandacht voor omgaan met de aarde in de kerkdiensten. In geloofsgemeenschap Sion is dit al geëffectueerd in de vorm van één 'groene zondag' per maand.
- Contacten leggen met andere organisaties die met zorg voor de aarde bezig zijn.

Tips en/of suggesties zijn zeer welkom. Wie wil meedenken en -doen: neem contact op met de werkgroep De Groene Golf!

Info: mail Albert Minekus, albert@minekus.com

Leden werkgroep:

Wim Blanken

Jacomette de Blois

Jan Willem Henfling

Joke Koelewijn

Jantie Lenderink

Albert Minekus

Leendert van der Sluijs

Opgesteld juni 2019, bijgesteld augustus 2022